

Nr 7

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 2 i första kammaren av herr *Persson, Helmer, m. fl.* samt nr 5 i andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta om upphävande av 1928 års lagar om kollektivavtal och arbetsdomstol.

Beträffande de skäl som åberopats till stöd för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen II: 5.

I lagen den 22 juni 1928 om kollektivavtal ges ej regler om kollektivavtalens materiella innehåll, men avtalens form och rättsverkan regleras i lagen. Enligt 4 § må arbetsgivare eller arbetare, som är bundna av kollektivavtal, under den tid avtalet är gällande icke vidtaga arbetsinställelse (lockout eller strejk), blockad, bojkott eller annan därmed jämförlig stridsåtgärd:

1. på grund av tvist om avtalets giltighet, bestånd eller rätta innebörd eller på grund av tvist, huruvida visst förfarande strider mot avtalet eller mot vad i lagen om kollektivavtal stadgas;

2. för att åstadkomma ändring i avtalet;

3. för att genomföra bestämmelse, avsedd att träda i tillämpning efter det avtalet utlupit; eller

4. för att bispringa annan i fall, då denne icke själv äger vidtaga stridsåtgärd.

Är förening eller medlem däri bunden av kollektivavtal, må föreningen enligt nämnda § 4 ej anordna eller eljest föranleda stridsåtgärd, som enligt vad ovan angivits icke är lovlig, ej heller genom lämnande av understöd eller på annat sätt medverka vid olovlig stridsåtgärd, som medlem vidtagit. Förening, som själv är bunden av kollektivavtal, vare jämväl pliktig att söka hindra sina medlemmar att vidtaga olovlig stridsåtgärd eller att, om sådan redan vidtagits, söka förmå dem att häva den.

Vad i 4 § stadgas skall gälla, ändå att avtalet innehåller bestämmelse,

som strider häremot. Har i kollektivavtal upptagits föreskrift om längre gående förpliktelse, skall den lända till efterrättelse.

Åsidosätter arbetsgivare eller arbetare sina förpliktelser enligt kollektivavtal eller kollektivavtalslagen skall han enligt 8 § i lagen gälda därav uppkommen skada. Detsamma gäller om förening. Vid bedömande om och i vad mån skada uppstått skall hänsyn tagas även till intresset i avtalets upprätthållande och övriga sådana omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse. Om det med hänsyn till den skadevållandes ringa skuld, den skadelidandes förhållande i avseende å tvistens uppkomst, skadans storlek eller omständigheterna i övrigt finnes skäligt, må skadeståndets belopp nedsättas; fullständig befrielse från skadeståndsskyldighet må ock äga rum. Ej må i något fall skadestånd ådömas enskild arbetare till högre belopp än tvåhundra kronor.

Arbetsdomstolen skall enligt 2 § *lagen den 22 juni 1928 om arbetsdomstol* bestå av ordförande och sju ledamöter, av dem en särskild ledamot för tjänstemannamål.

Ordföranden och två ledamöter förordnas enligt 3 § av Konungen för viss tid bland personer, som icke kunna anses företräda arbetsgivar- eller arbetarintressen. Ordföranden och en av ledamöterna, vilken förordnas att vara vice ordförande, skall vara lagkunniga och i domarvärv erfarna. Den andre ledamoten skall äga särskild insikt och erfarenhet i arbetsförhållanden och därmed förbundna avtalsfrågor.

Övriga ledamöter, vilka skall vara i arbetsförhållanden erfarna och kunniga, förordnas enligt 4 § av Konungen för två år i sänder, två ledamöter efter förslag av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd, två ledamöter efter förslag av Landsorganisationen i Sverige och den särskilde ledamoten efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation. Sistnämnde ledamot skall inträda på arbetarsidan i stället för en av de efter Landsorganisationens förslag utsedda ledamöterna vid handläggning av mål, däri tjänstemannaförening, som icke är ansluten till Landsorganisationen, eller medlem i sådan förening är part å nämnda sida, såframt icke jämväl till Landsorganisationen ansluten förening eller medlem i sådan förening är part å arbetarsidan och tvisten huvudsakligen rör sistnämnda part.

Enligt 11 § i lagen må tvist, som eljest skulle höra under arbetsdomstolen, i stället enligt avtal hänskjutas till avgörande av skiljemän; dock göres undantag för viss i paragrafen särskilt angiven förklaring, som i förevarande sammanhang torde vara av mindre intresse.

Förslag om upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol har tidigare förekommit till behandling vid 1929—1931, 1933, 1935—1939 och 1946 års riksdagar. Vid samtliga dessa riksdagar blev

motioner med yrkanden att lagarna eller endera av dem måtte upphävas, efter hemställan av andra lagutskottet (utlåtanden nr 4/1929, 7/1930, 6/1931, 2/1933, 4/1935, 1/1936, 6/1937, 1/1938, 32/1939 och 4/1946), av riksdagen avslagna.

I samband med behandlingen av de vid 1939 års riksdag väckta motionerna i ämnet lämnade utskottet Landsorganisationen i Sverige och Svenska arbetsgivareföreningen tillfälle att yttra sig i ärendet. I avgivna yttrandena hemställde såväl landssekreteriatet å Landsorganisationens vägnar som Arbetsgivareföreningen, att utskottet måtte avstyrka bifall till yrkandet om lagarnas upphävande.

Vid 1945 års riksdag yrkades i en inom andra kammaren väckt motion, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om framläggande av proposition med förslag till sådana ändringar av kollektivavtalslagen, att »arbetarnas möjligheter att hävda sina rätts- och intressefrågor icke omintetgjordes».

Andra lagutskottet yttrade i sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 17, att utskottet icke kunde dela den i motionen framförda uppfattningen, att lagen i dess nuvarande utformning vore ägnad att skapa rättslöshet för arbetarna gentemot arbetsgivarna, och hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd, vilken hemställan bifölls.

I ovan berörda utlåtande nr 4 vid 1946 års riksdag i anledning av motioner med yrkande, att lagarna om kollektivavtal och arbetsdomstol måtte upphävas, erinrade andra lagutskottet om att motionärerna till stöd för sitt yrkande åberopat, att enligt deras uppfattning nämnda lagar lade hinder i vägen för arbetarnas strävanden att skapa trygghet i sin anställning och att över huvud förbättra sina arbetsvillkor. Utskottet uttalade, att denna uppfattning i allmänhet icke torde biträdas av någondera parten på arbetsmarknaden, och förklarade, att utskottet ej heller kunde dela den, samt avstyrkte motionen. Riksdagen godtog som ovan nämnts utskottets utlåtande.

Utskottet tillåter sig lämna följande statistiska uppgifter angående de mål som under den tid arbetsdomstolen varit i verksamhet t. o. m. år 1952 anhängiggjorts eller avgjorts av domstolen.

Under nämnda tid har vid arbetsdomstolen *anhängiggjorts* 3 586 mål, därav

från arbetarsidan	3 164 mål eller	88,23 %
från arbetsgivarsidan	403 » »	11,24 %
av båda parterna gemensamt	17 » »	0,47 %
på anmälan av förlikningsman	2 » »	0,06 %

Arbetsdomstolen har under samma tid fällt 2 807 *domar*, därav i mål som anhängiggjorts av

a) arbetarsidan 2 469 *domar* eller 87,96 %, vari

talan bifallits helt eller delvis i	1 566	<i>domar</i>	eller	63,43	%
talan ogillats i	858	»	»	34,75	%
sakfrågan ej prövats i	45	»	»	1,82	%

b) arbetsgivarsidan 319 *domar* eller 11,36 %, vari

talan bifallits helt eller delvis i	234	<i>domar</i>	eller	73,35	%
talan ogillats i	74	»	»	23,20	%
sakfrågan ej prövats i	11	»	»	3,45	%

c) båda parterna gemensamt 18 *domar* eller 0,64 %, vari

arbetarsidans talan bifallits i	7	<i>domar</i>	eller	38,89	%
arbetsgivarsidans talan bifallits i	3	»	»	16,67	%
parternas talan bifallits ömsevis i	7	»	»	38,89	%
sakfrågan ej prövats i	1	<i>dom</i>	»	5,55	%

Reservationer har under åren t. o. m. år 1952 avgivits i 777 *domar* eller 27,5 % av samtliga *domar*. I de mål, vari *reservation* avgivits, har talan anhängiggjorts av

arbetarsidan i	612	mål	eller	79,27	%
arbetsgivarsidan i	157	»	»	20,34	%
parterna gemensamt i	3	»	»	0,39	%

Under åren 1948—1952 har hela antalet fällda *domar* varit 329. I dessa har *reservation* avgivits i 47 *domar* eller 14,29 %.

Samtliga *domar* i de mål som särskilt berörts i motionerna är enhälliga.

Av hela antalet *domar* t. o. m. år 1952 har *behandlats*

olovlig stridsåtgärd i	152	<i>domar</i>	eller	5,4	%
föreningsrättskränkning i	163	»	»	5,8	%
frågor om fordran, tolkning av avtal, etc. i	2 492	»	»	88,8	%

Utskottet

Kollektivavtalens materiella innehåll regleras icke i kollektivavtalslagen utan beror av parternas fria överenskommelser. Frågan om vilka medel en part på den kollektiva arbetsmarknaden må tillgripa för att genomföra sina intressen vid slutande av avtal behandlas ej heller i kollektivavtalslagen. I s. k. intressetvister är parterna sålunda oförhindrade att tillgripa stridsåtgärder. I och med att kollektivavtal slutes mellan parterna inträder emellertid en fredsplikt enligt regler, som närmare anges i kollektivavtalslagen. Sålunda stadgas i arbetsfredens intresse förbud mot stridsåtgär-

der i s. k. rättstvister. Arbetsgivare eller arbetare som är bunden av kollektivavtal får icke under den tid avtalet är gällande vidtaga stridsåtgärd på grund av tvist om avtalets tolkning eller för att åstadkomma ändring i avtalet.

Den reglering av avtalens rättsverkan som sålunda gives i kollektivavtalslagen torde stå i god överensstämmelse med den uppfattning i hithörande frågor som är allmän bland arbetsmarknadens parter.

Beträffande den form för slitande av tvister som stadgats i lagen om arbetsdomstol vill utskottet framhålla, att lagen lämnar möjligheten öppen för avtalsparterna att låta tvist rörande kollektivavtal avgöras av skiljemän i stället för av arbetsdomstolen, men att denna möjlighet sällan beagnats. Då detta likväl skett har det i regel gällt endast tvister rörande ackordsprislistor, och anledningen till att man här valt skiljedomsförfarandet torde ha varit att man ansett att detta bättre lämpat sig för den rent tekniska och mera skönsmässiga behandling man funnit önskvärd i fråga om tvister av detta slag. Utskottet vill också hänvisa till den statistiska undersökning, som redovisats ovan i utlåtandet och som utvisar, att arbetarsidan i mycket betydande utsträckning vänt sig till arbetsdomstolen.

I fråga om det misstroende mot arbetsdomstolen som uttryckts i motionerna vill utskottet endast erinra om att arbetsdomstolen består av dels ledamöter vilka icke företräder arbetsgivar- eller arbetstagarintressen och dels representanter för såväl arbetsgivar- som arbetarsidan samt att samtliga domar i de mål som särskilt berörts i motionerna är till alla delar enhälliga.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 2 och II: 5, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 februari 1955

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Axel E. Svensson, fru Svensson, fru Carlqvist, herrar Magnusson, Anders E. Johansson, Grönkvist och Alexanderson;

från andra kammaren: fru Västberg*, fröken Höjer, herr Svensson i Göteborg, fru Ewerlöf*, herrar Bengtsson i Varberg, Fredriksson*, Königson och Larsson i Hedenäset*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.